

Akadeemik Arved-Ervin Sapar 85

Arved-Ervin Sapar on sündinud 7. veebruaril 1933. aastal Rakvere vallas Paatna külas talupidaja peres. 1952. aastal lõpetas ta Rakvere 1. Keskkooli ja 1957. aastal Tartu Ülikooli matemaatika-loodusteaduskonna teoreetilise füüsika erialal. 1965. aastal kaitses ta Tartu Ülikoolis füüsika-matemaatikakandidaadi väitekirja, leides analüütilised lahendid ainet ning kiirgust sisaldavatele kõverruumilistele universumimudelitele. 1989. aastal omistati talle Leningradi Riikliku Ülikooli juures füüsika-matemaatikadoktori kraad tulemuste eest kineetikavõrrandite üldistamisel ja kuumade tähtede atmosfäärivälise spektrite uurimisel. Professorikutse sai Arved-Ervin Sapar 1990. aastal ning samal aastal valiti ta Eesti Teaduste Akadeemia liikmeks.

Pärast ülikooli lõpetamist asus Arved-Ervin Sapar tööle Tartu Tähetornis, kust mõne aasta pärast liikus Tõravere (alates 1995 Tartu) Observatooriumi. Ta on olnud Tartu Observatooriumi nooremteadur, aspirant, vanemteadur, teoreetilise astrofüüsika sektori juhataja, astrofüüsika osakonna juhataja ja peateadur. Aastatel 2004–2014 töötas akadeemik Sapar Tartu Observatooriumis vanemteadurina.

Arved-Ervin Sapari uurimistöö peasuundadeks on olnud teoreetiline astrofüüsika, sh täheatmosfäärade ja tähetuule füüsika, atmosfäärivälise tähespektrite töötlus ja analüüs, täheplasma füüsikalise kineetika teooria ja kosmoloogia. Teadustöö viis Arved-Ervin Sapari 1978. aastal Goddardi Kosmoseuringute Keskusesse, kus ta vaatles tehiskaaslase *International Ultraviolet Explorer* abil tähtede atmosfääriväliseid ultravioletspektreid. 1981. aastal oli ta külalisedadlaseks Heidelbergi Ülikoolis, kus pidas loenguid täheplasma kineetikast. Tema teadustöö meelissuunaks on olnud astrofüüsika aluseks olevate võrrandite üldistamine. Ka pensionipõlve pidades jätkab ta teadustööd, tuletades mudeluniversumite võrdlevaks uurimiseks vajalikke analüütilisi valemeid ja modifitseerides mudeluniversumite põhivõrrandeid.

Aastatel 1976–1991 juhtis Arved-Ervin Sapar Nõukogude Liidu täheatmosfäärade füüsika töörühma, 1976–1994 oli Rahvusvahelise Astronoomia Liidu täheatmosfäärade teooria komisjoni korralduskomitee liige ja 1989–1993 NSV Liidu Astronoomiaühingu kaasesimees ning sellest välja kujunenud Euraasia Astronoomiaühingu büroo ja juhatuse liige. Ta on Rahvusvahelise Astronoomia Liidu liige ja Euroopa Astronoomia Ühingu asutajaliige.

Veerand sajandit oli Arved-Ervin Sapar Tartu Astrofüüsika Observatooriumi publikatsioonide toimetaja ja peatoimetaja, pidades oluliseks eesti teaduskeele kõrget taset. Ta on avaldanud üle 200 teadusartikli, on viie monograafia autor või kaasautor ning olnud kümne doktori- ja kahe magistratöö juhendajaks.

1986. aastal autasustati Arved-Ervin Sapatit Eesti Teaduste Akadeemia medali ja 2006. aastal Eesti Vabariigi Valgetähe IV klassi teenetemärgiga.

Huvialadeks on akadeemikul nooremas eas olnud kulturism, hiljem tehiskeeled.